

دوره هفتم تقویمیه

جلسه ۱۴۸

صورت مشروح

ذکرات مجلس

(بدون مذاکرات قبل از دستور)

یکشنبه ۳۰ شهریور ماه ۱۳۰۹ - بیست و هفتم ربیع الثانی ۱۳۴۹

قیمت اشتراك سالانه ۱۰۰ تومان داخله
۲۱ تومان خارجه (تومان) نك شماره: يكقران

مطبوعه مجلس

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز يك شنبه سی ام شهریور ماه ۱۳۰۹ * (۲۷ ربیع الثانی ۱۳۴۹)

فهرست مذاکرات

۱ (تصویب صورت مجلس)	۵ (بقیه شور اول لایحه امتیاز ذغال سنک مشهد)
۲ (تصویب يك فقره سرخصی)	۶ (تقدیم يك فقره لایحه از طرف آقای وزیر پست و تلگراف)
۳ (شور اول لایحه امتیاز ذغال سنک مشهد)	۷ (تقدیم دو فقره لایحه از طرف آقای وزیر امور خارجه)
۴ (تقدیم شش فقره لایحه از طرف آقای وزیر مالیه)	۸ (موع و دستور جلسه بعد - ختم جلسه)

مجلس يك ساعت و سه ربع قبل از ظهر بریاست آقای دادگر تشکیل گردید

[۱ - تصویب صورت مجلس]

صورت مجلس روز سه شنبه بیست و پنجم شهریور ماه را آقای مؤید احمدی (منشی) قرائت نمودند * * *
 رئیس - آقای فیروز آبادی
 فیروز آبادی - قبل از دستور
 رئیس - آقای عراقی
 عراقی - بنده همچو بنظرم آمد که آقای پور محسن نتوانسته اند شرفیاب شوند

* * * عین مذاکرات مشروح یکصد و چهل و هشتمین جلسه از دوره هفتم تقنینیه . (مطابق قانون ۸ آذرماه ۱۳۰۵)

دايره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

* * * اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده است :

غائبین با اجازه - آقایان : روحی - حیدری - دکتر طاهری - افسر - حبشیدی - مفتی - شهداد - عدل - آصف - اعظم زنکنه
 حاج میرزا حبیب الله امین - فرشی - مصباح فاطمی - فتوحی - لرستانی - رحیم زاده - صادقی - اسکندری - اورنگ - بروجردی
 امیر حسین خان - حاج غلامحسین ملک - فرخی - امیر حاسری - بزرگ نیا - عباسمیرزا - ضیاء - کاشانی - پور محسن .
 غائبین بی اجازه - آقایان : امیر ابراهیمی - میرزا حسنخان وثوق - قراکوز لو - بوشهری - مسعود - محمد ولید میرزا -
 بیات ماکو - حاج رحیم آقا - میرزا ابوالفضل - مقدم - آقا رضاهمدوی - حاج حسین آقا مهدوی - شیخ علی مدرس - حاج حسن آقاملک
 طهرانی - فولادوند - تپور تاش

دیر آمدگان با اجازه - آقایان : اقبال - شریعت زاده - فهیمی - جهانشاهی
 دیر آمدگان بی اجازه - آقایان : دکتر امیر اعلم - اسدی - قوام - مسعودی .

انتقال داده شد وقتی که این امتیاز داده شد قیمت ذغال را در مشهد لااقل فراری بدهند که ارزانتر از حالیه باشد و ثانیاً صاحب امتیاز مراعات حقوق دیگران را هم بکند و اشخاصی که الان مشغول استخراجند صاحب ملکند صاحب معدنند کاملاً مراعات حقوق آنها بشود تا این کار خوب بواسطه بعضی بی انصافیهای که شاید از طرف بعضیها بشود بد نشود باینملاحظه خواستم بنده این عرض خودم را بکنم و دولت را هم تذکر بدهم که کاملاً مراعات حال مردم و آسایش مردم را بکند بلکه آسایش آن اشخاصی که آن ذغال سنگ را بآنها میفروشند بشود که آنها از بین نروند و معدوم نشوند با رعایت و ملاحظه این قسمتها بنده کاملاً موافقم **اعتبار** (مخبر کمیسیون اقتصاد ملی) - اگر ملاحظه بفرمائید در قانونی که تنظیم شده است مخصوصاً تمام قسمتها و عملیات صاحب امتیاز با نظر دولت خواهد بود همچنین در قسمت مردم و حقوقشان و بالاخره اشخاصیکه اجاره دار بوده اند و اجاره هائی داشته اند در اراضی که تصور میروند معدن در آنها باشد رعایت حقوق آنها هم شده است و آن اجاره ها هم بقوت خودش باقی است و پس از آنکه خانم پیدا کرد البته با تراضی همان صاحبان املاک و اراضی با آنها معاملاتی خواهد شد و این قسمت قیمت را هم که فرمودید در باب قیمت هم ملاحظه شده است که قیمت را هم هر سال با نظر دولت معین خواهد کرد نسبت بمقداریکه از معدن خارج میشود.

رئیس - آقای طلوع

طلوع - بطوری که آقای فیروز آبادی فرمودند بنده هم با اساس این لایحه مخالف نیستم و بلکه معتقدم دولت از برای استخراج معادن و از برای اینکه حقیقتاً استخراج معادن در دسترس عموم ملت باشد باید وسایل تسهیل استخراج معادن را از هر حیث فراهم بکند بلکه لایحه استخراج معادن را اساساً تهیه بکند و تقدیم مجلس شورای ملی نماید که در آیه مردم در

رئیس - اصلاح میشود. در صورت مجلس دبکرنظاری نیست؟

جمعی از نمایندگان - خیر

رئیس - صورت مجلس تصویب شد

بعضی از نمایندگان - دستور دستور

(۳ - تصویب یک فقره مرخصی)

رئیس - یکفقره مرخصی از کمیسیون عرایض رسیده است قرائت میشود:

مرخصی آقای بوشهری

نابنده محترم آقای بوشهری تقاضای دومه و نیم مرخصی دارند از تاریخ اول شهریور ۱۳۰۹ با تخصیص کلیه حقوق اینمدت بمؤسسه شیر و خورشید سرخ برای مصرف مریضخانه جدید التاسیس حضرت عبد العظیم. کمیسیون با تقاضای ایشان موافق و اینک خبر آن را تقدیم میدارد

رئیس - تصور نمیکنم مخالفی داشته باشد (دیبا - چرا آقای فیروز آبادی) آقایان موافقین قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد

(۳ - شور اول لایحه ذغال سنگ مشهد)

رئیس - خبر کمیسیون اقتصاد ملی راجع به تقاضای اجازه اعطای امتیاز ذغال سنگ خراسان با آقای اسدی. آقای فیروز آبادی **فیروز آبادی** - بنده تشکر میکنم از این پیش آمد که بنام امتیاز معدنی به شخص ایرانی داده شود بنده از این حیث هیچ مخالفتی ندارم بلکه امیدوارم این امر خیلی شیوع پیدا کند در جمیع معادنی که ما داریم در جمیع کارهائی که ما داریم که امتیاز داده شود و آن صاحب امتیاز هم زحمت بکشد کار بکند و رفع احتیاجات مملکتی را بنماید ولی چیزبیرا که اینجا نظر دارم این است که خواستم دولت را تذکر بدهم که در موقع امتیاز دادن این نکات را مراعات کند یکی اینسکه قیمت ذغال وقتی تخصیص بیک نفر داده شد (هر چند صاحب امتیاز را آدم خوبی میدانم) ولی شاید نقل و

زحمت نباشند اگر يك کسی امتیاز ذغال سنگ یا معدن سرب خواسته باشد دو سال سه سال در طهران معطل نمایند تا امتیازنامه اش از دائره باده از اداره بمدير کل از مدير کل بمعاون از معاون بمقام وزارت و از مقام وزارت تقدیم مجلس شورای ملی شود این جریان این موضوع است چنانچه امتحان فرموده ایدم آقایان: شاید دو سال سه سال طول کشیده و صاحب امتیاز آقدر زحمت کشیده و خسارت متحمل شده که بالاخره صرف نظر کرده و رفته این اساس عقیده بنده است که دولت باید البته این قسمتها را در نظر بگیرد ولی چیزی که هست آنطوری که آقای مخبر در جواب آقای فیروز آبادی فرمودند که دولت البته کنترل میکند و نظارت میکند چون این ها قانونی است و ما قوانینی که برخلاف قانون اساسی است نمی توانیم بگذرانیم و تصویب کنیم من خیلی از آقای اسدی معذرت می خواهم چنانچه با خود ایشان هم قبلاً در کمیسیون صحبت کرده بودیم ایشان هم در این قسمتی که عرض میکنم با من هم عقیده بودند در کمیسیون و راه حل این موضوع را می گفتند بنظر مجلس شورای ملی است بنده هم خواستم اینجا عرض بکنم چون ماده اول این قانون نوشته است: دوازده فرسخ از هر طرف به آقای محمدولیان اسدی که در این قانون بنام صاحب امتیاز مذکور می شود مطابق شرایط ذیل واگذار خواهد شد. دوازده در دوازده فرسخ از هر طرف يك ماده دیگر دارد که در اراضی دولت ایشان مجاز هستند که استخراج ذغال سنگ بکنند ولی این دوازده فرسخ در دوازده فرسخ محدود می شود باملاک مردم و در این لایحه هر چه بنده مطالعه کردم در کمیسیون هم مذاکره کردم و اعتراض کردم در هر حال بهیچوجه من الوجوه از برای مالکین خصوصی هیچ حقی قائل نشده اند و هیچ تکلیفی معین نکرده اند امتیاز قانونی است و بتصویب مجلس شورای ملی هم رسیده است فردا صاحب امتیاز يك اختلافاتی با صاحبان املاک پیدا کند کدام محکمه می تواند بر خلاف مقررات این قانون که مجلس شورای ملی تصویب کرده است حکم برله صاحبان املاک بدهد

بر طبق این قانون مال صاحب امتیاز است کی فوری گوش بحرف مالکین بدهد؟ مجبور است بر طبق همین قانون رفتار کند و در نتیجه کشمکشهای بین مالکین و صاحب امتیاز پیدا خواهد شد و اساساً بنده این را مخالف اصل پانزدهم و هفدهم قانون اساسی میدانم و آن اصول را قرائت میکنم: اصل پانزدهم. هیچ مالکی را از تصرف صاحب ملک نمی توان بیرون کرد مگر با مجوز شرعی و آن نیز پس از تعین و تأدیه قیمت عادلانه است این اصل پانزدهم. اصل هفدهم سلب تسلط مالکین و تصرفین از املاک و اموال متصرفان ایشان بغير عنوان باشد ممنوع است مگر بحکم قانون یشی حکم قانونی که محکمه صادر کند قانون مدنی هم در این باب دارد قانون مدنی ما هم در باب سیم در معادن در ماده ۱۶۱ می نویسد: معدنی که که در زمین کسی واقع شده باشد ملک صاحب زمین است و استخراج آن تابع قوانین مخصوصه خواهد بود. در این قانونی که در این جا نوشته شده است ابداً رعایت این قسمت نشده است و برخلاف اصل پانزدهم و هفدهم قانون اساسی و برخلاف ماده ۱۶۱ قانون مدنی است قانون مدنی هم همین کرده است قوانین مخصوصه لازم دارد ما يك همچو قانونی که اساساً از برای مردم اسباب زحمت شود در آیه بقیده بنده صلاح مجلس شورای ملی نیست و بالاخره باید يك راه حلی پیدا کرد و يك عیب دیگری هم دارد در مملکت ما متأسفانه سابقه خودش يك موضوعی است. هر کاری را که در آیه میخواهند بکنند سابقه را ملاحظه میکنند حالا اعم از این که سابقه هر قدر غلط باشد و یا هر اندازه بد باشد نظر به این که ده بیست سال قبل سابقه اینطور بوده است حالا فلان معدنی را که من می خواهم در گیلان کشف کنم با مالکین اراضی آنجا هم این کار را میکنیم این يك معايبی است که اساساً بقیده بنده در این لایحه باید اصلاح شود یکی هم ماده پانزده است که می نویسد: صاحب امتیاز باید با در نظر گرفتن مخارج ضروری اداری و بهره برداری و حقوق دولت و وجوه لازمه برای استهلاك سرمایه و کسر و نقصانی که برای آلات و ادوات باید منظور داشت باضافه

صدی بیست برای منفعت خود ذغال سنگ را بقدیمی که مخارج آنرا تأمین نماید بفروشن برساند اولاً در يك جاى كه مى گوید دولت صدی پنج بگیرد آنهم مخارج اداری يك موضوعی است ولی مخارج بهره برداری دولت يك صدی پنج بگیرد حالا بنده اینجا حرف نمی زنم که کم است یا زیاد است کاری بان ندارم ولی موضوع بهره برداری را که این جا نوشته است و موضوع تعیین قیمت ذغال سنگ است که صاحب امتیاز میخواهد ذغال سنگ را در خراسان بفروشد چه جور بفروشد ؟ صد بیست را موضوع کند مخارج اداری را موضوع بکند بهره برداری را موضوع بکند حقوق دولت را موضوع بکند استهلاك آلات و ادوات را باید موضوع بکند سرمایه را موضوع بکند این کنترل را کی باید بکند ؟ کی باید ناظر این عملیات باشد کی باید اینها را تقییش بکند اولاً موضوع بهره برداری و استهلاك سرمایه و اینجا يك قضایائی است که باید راه حلی برایش پیدا کرد و مثلاً بگویند شما باضافه صدی بیست بفلان قیمت بفروشید بقیده بنده باید يك راه حلی در این قسمت پیدا کرد که به بینیم آیا خورد دولت کنترل میکند و قیمت ذغال را معین میکند بلدیة این کار را میکند کدام يك از مؤسسات و اعضاء ادارات دولتی ناظر و کنترل این قسمتها هستند ؟ این عرایض بنده بود که عرض کردم .

مخبر - در قسمت ماده اول که آقای طلوع فرمودند که مخالف با اصل پانزدهم قانون اساسی است تصدیق می فرمایند که هیچ قانونی نمیتواند در قسمت مقررات قانون اساسی يك لطمه یا يك خدشه وارد بیاورد و ما هم بر خلاف قانون اساسی عمل نکرده ایم با منظور بودن همان اصول اصلاح محتاج نبود این توضیح را بدهیم چطور میشود املاك را از دست صاحبان آنها گرفت قبل از اینکه تراضی آنها بعمل نیامده باشد ؟ با بودن این دو اصل در قانون اساسی ما محتاج ندانستیم حالا اگر لازم میدانند ممکن است که پیشنهادی در این باب بفرمایند در کمیسیون اصلاح میشود و راجع به قانون مدنی هم که

فرمودید که یکی از قوانین موضوعه است و پیش بینی کرده است البته هر قانونی را که بگذرانیم از مجلس آن قانون میتواند هر وضعیتی را روشن کند و راجع به بهره برداری همانطور که در جواب آقای فیروز آبادی عرض کردم تمام این عملیات را صاحب امتیاز بادر نظر گرفتن این که مأمور اقتصاد ملی باید مداخله داشته باشد چه در مخارج بهره برداری چه در کلیه عوائد و مخارج و دفاتر منظم پلمپ شده خواهد داشت با این حال تمام اینها را نماینده وزارت اقتصاد ملی کنترل میکند و با تصویب و امضای او بهر طور که معین شد البته روی آن عمل خواهد شد و در قسمت قیمت هم که بخواهیم بیشتر از این تصریح شود ممکن است آقا پیشنهاد بفرمایند که قیمت باید با نظر وزارت اقتصاد ملی با نماینده ایشان باشد البته در کمیسیون اصلاح میشود

رئیس - آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - موافقم

رئیس - رای میگیریم بورود در شور مواد موافقین

قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد . ماده اول قرائت میشود :

ماده ۱ - مجلس شورای بوزارت اقتصاد ملی اجازه میدهد که امتیاز انحصاری مانع للغير استخراج و استفاده از معادن ذغال سنگ اطراف شهر مشهد را تا دوازده فرسخ از هر طرف به آقای محمد ولیخان اسدی که در این قانون بنام صاحب امتیاز مذکور میشود مطابق شرایط ذیل واگذار نماید .

رئیس - آقای آقا سید یعقوب .

آقا سید یعقوب - یکی از کارهای خوب آقای وزیر همین اقدامی است که کرده اند که شروع کرده اند به دادن امتیاز باتباع داخله و این یکی از چیزهایی بود که سالها آرزو و آمال ملی ما بود که افراد مملکت آنهاى که میتوانند بیابند از دولت بخواهند و دولت

هم بآنها بدهد و بقدر امکان هم تسهیلات قائل شویم بواسطه این که افراد مملکت صاحب ثروت شوند ثروت افراد ثروت ملت است هیچ فرق نمیکند وقتی که افراد ثروت پیدا کردند و معادن استخراج شد تولید ثروت شد مال دولت است همان موضوعی که آقای طلوع اینجا بیان کردند بنده مخالفتم نه این است که در اصل مخالفت داشته باشم خیر همانطور که در اصل موافقم در کلیات هم حرفی نزنم برای اصلاح اینها عقیده ام این بود که آقای فروغی قبل از اینکه این لایحه را بیاورند اقدام بکنند در وزارت اقتصاد ملی و لایحه استخراج معادن را بر سبیل کلیت همانطور که مکرر وعده شده بیاورند و از تصویب مجلس بگذرانند . در دوره پنجم نمایندگان يك لایحه تقدیم کردند راجع باستخراج معادن بر سبیل کلیت که کلیه معادن در ایران بطور کلی چند ماده را بیاورند پیشنهاد کنند بعد از آنکه پیشنهاد کردند آنوقت برای تسهیلات قانون که منتشر شد و مردم وقتی که ملفت شدند همه می آیند تعقیب میکنند یکی استخراج ذغال سنگ یکی استخراج طلا و این دیگر زحمتی ندارد بینی بین الله آقای فروغی يك آدمی است که شوق دارد باین که استخراج معادن زیاد شود و مردم دارا شوند البته سابقاً براین وضعیت اینطور نبوده است بقدری اشکال تراشی در وزارتخانهها می شده است که آنکسی که امتیاز می خواسته است بقدری این طرف و آنطرف میرفته است تا وقتی که خسته می شده است و ول میکرده است اما يك قانون کلی منتشر برای استخراج معادن بنویسیم آن قانون کلی منتشر می شود و مطابق آن قانون مردم می آیند در اداره معادن شرایطشرا ذکر میکنند و میروند مشغول می شوند و این هم منافات ندارد که ما این را تصویب کنیم و خیلی با شوق و شغف هم تصویب میکنیم بهتر این است که آقای فروغی اقدام اساسی بفرمایند و قانون معادن را پیشنهاد به مجلس بکنند مسئله دوم این بود که آقای اعتبار در جواب آقای طلوع بیان کردند بقیده بنده جواب درست داده نشد برای خاطر اینکه قانون مدنی ما يك

قانونی است که بینی بین الله خیلی محکم نوشته شده است خیلی بنده شکر گذاری از آقای وزیر عدلیه میکنم که در دوره وزارتش يك قوانین خیلی جامعی از برای مملکت ما نوشته و مملکت ما را از حیث قانون مستغنی کرده همین قانون مدنی را ملاحظه فرمایند بقدری خوب نوشته شده است آن چیزی که ما نگاه میکنیم علماء ما نگاه میکنند با موضوع غلبه بین اسحاب است یا مشهور بین علماء است خیلی خوب قانونی است بقدر امکان ما باید قانون مدنی یا مدنی (در این کلمه اختلاف است) را محکم بداریم که يك قوانینی که شاید يك نزلتی در آن واقع نمی شود از بین نرود قانون مدنی می نویسد که اگر يك معادنی در ملك کسی واقع شود همانطور که آقای طلوع بیان کردند ماده صد و شصت و يك می گوید معدنی که در زمین کسی واقع شده باشد ملك صاحب زمین است چون در اصل موضوع معدن يك اختلافی هست سابق براین در وزارت فوائد عامه يك نظامنامه نوشته شده است راجع به معادن و يك مدنی هم به آن عمل می شده است ولی قانون مدنی که آمده است آن نظامنامه بکلی از بین رفته و عمل براین واقع شده است ما باید این را محکم بداریم مخصوصاً عقیده آقای وزیر و آقای مخبر و همه مان همین است که ما بقدر امکان همان چیزی که شرع مقدس اسلام مالکیت خصوصی را اهمیت داده است و شناخته است البته مسلم است تمام پیروان و اصحاب دیانت و اصحاب اسلام حقوق خصوصی را محترم شمرده اند در این قسمت هم فرق نمیکند هر دیانتی که باشد همینطور است پس نظر باین اصل ما نباید این کار را بکنیم قانون مدنی هم روی اصل دیانت الهی نوشته شده است که صاحب زمین البته هر چیزی که در زمین است ملك او است حالا که در زمین من معدنی واقع شد و در امتداد دوازده فرسخ بود که ما امتیاز بدهیم ما که وکیل هستیم و دولت چطور امتیاز ملك دیگری را بدهیم ما که نمی توانیم ملك دیگری را امتیازش را بدهیم بنده نمی توانم بایم رای بدهم که ملك آقای کازرونی مال ملك آرائی باشد این حق را ما در املاك خصوصی نداریم پس از برای اینکه این

قانون را، ما حفظ کنیم و این نظر دولت هم تأمین شود. بنفد يك نصيب پیشنهاد کرده‌ام که چنانچه معدن ذغال سنگ که در ابتدای دوازده فرسخ در ملک غیر واقع شده باشد صاحب امتیاز مکلف است رضایت صاحب ملک را فراهم کند و دولت در این مورد مداخله خواهد کرد از قیمت عادلانه تجاوز نکند چنانچه در قوانین سابق هم گذرانیم در قانون نفت و قانون راه بنا بر این امیدوارم با این پیشنهاد رفع آن شبهه هم بشود.

کفیل وزارت اقتصاد ملی (آقای فروغی) - اساس فرمایشات آقای آقا سید یعقوب خیلی صحیح است و پیشنهاد ایشان هم البته در کمیسیون در نظر گرفته میشود و با ملاحظاتی تمام اطراف مطلب را تمام میکنیم و فقط بنده اینجا میخواستم خاطر شان را مستحضر کنم که هم قانون استخراج معادن و هم قانون جنگلها را ما مشغول هستیم و امیدوارم عنقریب تقدیم مجلس شورای ملی بشود و اینکه این امتیاز هم تقدیم مجلس شورای ملی شده است برای این بوده است که قبلاً يك نفری حاضر شده بود که يك قسمت و يك شعبة از اقتصاد مملکت را در تحت عمل بیاورد و حاجت بذغال سنگ هم خیلی زیاد است و البته هر چه در این خصوص تشویق شود صلاح است به این ملاحظه ما این امتیاز را قبلاً تقدیم کردیم

رئیس - آقای فیروز آبادی

فیروز آبادی - بنده در اینجا فکر میکنم می بینم نوشته است: صاحب امتیاز بعد از مدت ششماه مشغول این امتیاز میشود و از امروز که این امتیاز را گرفت حق دارد که ممانعت از غیر بکند و در محلهائی که امتیازش باو داده شده است کسی دیگر استخراج نکند خوب وقتی ممانعت از غیر کرد خودش هم که تا مدت دو سال یا سه سال که مکلف نیست که تمام احتیاجات را مرتفع کند قبل از این دو سال یا سه سال هم که دیگران ممنوع میشوند خوب در این مدت آن احتیاجات محلی چه خواهد شد این جا خوب است قسمی در نظر گرفته شود که از همان روزی که

ایشان امتیاز را میگیرند احتیاجات اهالی را هم رفع کنند یا این که اشخاصی که مشغول استخراج هستند بکار خودشان مشغول باشند تا زمانی که ایشان بتوانند احتیاجات مشهد را تأمین کنند

کفیل وزارت اقتصاد ملی - عرض کنم آقا. اولاً این که ملازم کردن صاحب امتیاز به این که از روز اول حوائج مردم را رفع بکند این که ممکن نیست اما حوائج ذغال سنگ را هم که میفرمائید ذغال سنگ يك چیزی است که حوائج او بتدریج زیاد میشود ما کارخانجاتی که نداریم و مردمان ایران هم هنوز آنقدرها معتاد نیستند که برای حوائج شخصیشان ذغال سنگ استعمال کنند ما میخواهیم این احتیاج را زیاد کنیم و یکی از نظریات ما و قصد ما به این کار و به تشویق استخراج ذغال سنگ حفظ جنگلها است ملاحظه فرمائید که مسائل چطور هم مربوط میشود خاک ما بحمد الله خیلی از این قسمت مستغنی و فراوان است معدن ذغال سنگ خیلی فراوان داریم در اطراف طهران هم داریم در معدن شمشک مشغول هستیم و عملیاتی هم که کرده اند خیلی امید بخش است و میتوانیم امیدوار باشیم که همین معدن شمشک از برای حوائج خانوادگی و صنعتی ما کافی خواهد بود و تدارک خواهد کرد ولی هنوز ذغال سنگ در ایران مصرف ندارد و ما میخواهیم کاری بکنم که این منبع خدا دادی که اینطور در زیر زمین بيمصرف افتاده بمصرف برسد و فراوان شود و ضمناً کمک میکند به اشجار ما و جنگلهای ما که مردم کمتر محتاج باشند به این که جنگلها را قطع بکنند پس این تکراری که آقا میفرمائید در خصوص حوائج که در ظرف این دو سه سال چه خواهد شد وارد نیست و این طور نیست چنانچه عرض کردم استخراج معدن حوائج را ایجاد خواهد کرد بعلاوه در ماده ۵ همین قانون اگر ملاحظه فرمائید نوشته شده است اشخاصی که الان يك معادنی را اجازه کرده اند و عمل میکنند آنها ممنوع نخواهند بود و بعد از انقضاء مدت اجازه

آبوقت منتقل میشود صاحب امتیاز پس جلوی احتیاجات جائیه را که کسی نمیگیرد و در آینده هم که حاجت زیاد شد صاحب امتیاز مطابق شرایطش عمل میکند.

رئیس - پیشنهاداتی که در ماده اول رسیده است قرائت میشود:

پیشنهاد آقای محمود رضا

مقام محترم مجلس شورای ملی. تبصره ذیل را به ماده اول پیشنهاد میکنم:

تبصره - مداخله و تصرف صاحب امتیاز در املاک و اراضی که مالک خاصی دارد پس از جلب رضایت مالکین خواهد بود.

پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب

پیشنهاد میکنم در ماده اول تبصره اضافه شود:

تبصره - چنانچه معدن ذغال سنگ در امتداد درازده فرسخ در ملک غیر واقع شده باشد صاحب امتیاز مکلف است رضایت صاحب ملک را تحصیل نماید دولت مداخله خواهد کرد که از قیمت عادلانه تجاوز نکند

رئیس - ماده دوم قرائت میشود:

ماده دوم - مدت امتیاز پانزده سال و ابتدای آن تاریخ تصویب این قانون است و پس از انقضاء مدت مزبور در صورت تصمیم دولت باعطای امتیاز صاحب امتیاز فعلی با تساوی شروط حق تقدم خواهد داشت.

رئیس - آقای آقا سید یعقوب.

آقا سید یعقوب - این جا باز تذکر میدهم آقای وزیر محترم را که نظیر این امتیاز را ما امتیازات دیگری گذرانیم و در آن جا باصطلاح خودمان يك ماده مجازات علیحده قرار دادیم و بنده حقیقه حسن عقیده دارم به آقای اسدی که يك شخص زحمت کشی است و برای آبادی مملکت يك خدماتی کرده است ولی ما در قانون گذرانیدن نظر شخصی نداریم قانون را که مینویسیم برای نفع مملکت و دولت مینویسیم ما در این جا می آمدیم و اولاً يك ضمانتی می گرفتیم که صاحب امتیاز باید در ظرف مدت ششماه شروع کند که اگر شروع نکرد فلان و فلان

اندازه بدهد. اگر نظر آنان باشد در قانون رب السوس و قوانین دیگر این را ذکر کردیم و مخصوصاً ما را متذکر کردند بنده در کمیسیون بودم و آقای اقبال بودند و رفقای دیگر هم بودند که ما می گفتیم که حالا ما آمدیم اگر نکرد ششماه دیگر باید اینطور بشود حالا شما می فرمائید که اگر هم نشد امتیاز از بین برود نه آقا این فایده ندارد مجلس شورای ملی مخارج دارد حالا بنده حساب تجارنی میکنم مجلس شورای ملی مخارج دارد وزارتخانه مخارج دارد اداره معادن مخارج دارد مخارج اینها چه چیز است؟ این است که بعد از ششماه اگر آقای اسدی نباشد بنده باشم میروم کنار این مخارجیکه ما کردیم چه شد؟ از که باید بگیریم؟ ما باید يك کاری بکنیم که آن کسی که امتیاز میگیرد ملازم باشد باینکه عمل کند نه این که بگوئیم بعد از ششماه اگر شروع نکرد امتیاز از بین می رود این ضررهائی که به مملکت وارد می شود تکلیفش چیست؟ والا نظر بنده راجع به شخص نیست من حسن عقیده به آقای اسدی دارم همانطور که در خدمت حضرت رضا علیه السلام حقیقتاً يك خدمات روشنی کرده است که اسباب روشنی چشم همه است اما قانون را ما روی اساس می نویسیم و اساس این نیست که اگر تا ششماه نشد امتیازش از بین میرود این فایده ندارد ما باید قطع نظر از این برای کس دیگر قائل بشویم برای يك تضمینی مثلاً دو هزار تومان سه هزار تومان باید در بانک بگذارد که اگر این کار را نکرد این پول ضبط می شود و این برای این است که يك مأموری پشت سرش باشد که زود شروع کند و اگر نکرد پولش از بین میرود اگر تا ششماه این کار را نکردی فلاقتدر باید بدهی پول است مملکت خرج کرده است اداره معادن مجلس شورای ملی کمیسیون اینها خرج کرده اند. این يك موضوع حالا بنده پیش نهادی میکنم باز بنظر مخیر محترم است. موضوع دیگر این است که باز شما می آید مینویسید که از ابتدا امتیاز ذغال سنگ را اگر شروع نکرد از ابتدای سال سوم احتیاجات شهر مشهد را تأمین نماید این تأمین نمودن اینهم باز باصطلاح سانکسیونس (بنده درست نمیدانم

چه چیز است) اگر تأمین نکرد چه کار میکنید؟ این را درست مطالعه کرده است نمایندگانش مطالعه کرده است که اگر تأمین نکرد چه می‌شود؟ ما قانون را که خود به خود نمی‌نویسیم اگر تأمین نکرد مجازاتش چیست؟ (شریعت زاده - در ماده دیگر معین شده است) نشده متأسفانه نشده مطالعه فرمائید می‌نویسید؛ به مناسبت ازدیاد احتیاجات عملیات استخراجچه را توسعه دهد بعلاوه صاحب امتیاز راپرت جامع و نقشه این را هم انداخته است به‌سال چهارم خوب اگر تا سال چهارم این کار را نکرد آخرش چه می‌شود؟ در سال چهارم این کار را نکرد امتیاز از بین می‌رود؟ بنده تمام‌نظم بفرمائید که امتیاز باینطور دادن و بعد الغاء شدن فایده ندارد این امتیاز در دوره شما اولین امتیازی است که ما میدهم بعد از این هم انشاءالله این امتیازنامه قدمه امتیاز دیگری می‌شود و امتیاز دیگری هم می‌آید عقب سر این و هكذا ما هم که نمی‌توانیم فرق بگذاریم بین نفع خودمان پس نظر بنده این است که در این جا يك مجازات دیگری قائل بشوند پیش از این. اینجا می‌نویسید: مهتی تا آخر سال چهارم اعطای امتیاز بوزارت اقتصاد ملی تقدیم دارد معادن ذغال سنگی که تا تاریخ مزبور کشف و نقشه آن بوزارت اقتصاد ملی تسلیم نشده باشد از حوزه امتیاز خارج خواهد بود و اگر جنبه مجازاتیش تأمین شود بنده موافقم والا در این ماده مجازاتی معین نشده که اگر نکرد چه می‌شود.

رئیس - آقای شریعت زاده

شریعت زاده - بنظر بنده آن جنبه مجازاتی که آقای آقا سید یعقوب در نظر داشتند در ماده شانزدهم تأمین شده است از این حیث آقا تکران نباشند بعلاوه بانظری که ایشان دارند در تشویق اشخاص برای استخراج معادن این سخت گیرهایی که ایشان الان توضیح دادند مخالف با آن نظر تشویق است. بنده هم خودم يك نظری داشتم راجع باین ماده که حالا استفاده میکنم و عرض میکنم و آن این است که: در ماده قبل ابتدای مدت امتیاز از تاریخ تصویب قانون معین شده است و در اینجا مینویسد

که صاحب امتیاز منتهی تا ۶ ماه بعد از تاریخ اعطای امتیاز اگر مقصود همان تاریخ تصویب است که همان نوشته شود و اگر مقصود این است که بر طبق این قانون يك امتیاز نامه بین وزارت اقتصاد ملی با صاحب امتیاز مبادله خواهد شد که این را هم باید تصریح کرد. این را خواستم تذکر بدهم.

مخبر - اینجا برای اطلاع آقای آقا سید یعقوب عرض میکنم که ذغال سنگ را الان آقای اسدی در خراسان مشغول استخراجش هستند بموجب يك اجاره هائی که در دست دارند و شروع کرده اند والان مشغولند منتهی برای توسعه و تکمیل آن اجاره محتاج شده اند که از مجلس شورای ملی امتیاز بگیرند و تکرانی اینکه تا شش ماه اگر نکرد چه بشود این تکرانی مرتفع شده است و الان در آن جا مشغولند و عمل میکنند و شرایط آن قانون را هم که آقا تذکر دادند (قانون رب السوس) بنده هم همانوقت خیال میکردم که این قانون عملی نمیشود زیرا هر چه ما پیشنهاد کنیم قبول میکنند و يك مشکلات و ترتیباتی شاید پیش آمد که او هم قبول میکرد و عملی نمیشد ولی این اصلا عملی شده است و تکرانی آقا مورد ندارد و مرتفع است اما در آن قسمتی هم که آقای شریعت زاده فرمودند مقصود ما همان موقع تصویب قانون است حالا اگر لازم میدانید ممکن است پیشنهاد فرمائید اصلاح کنیم.

رئیس - آقای هزار جریبی

هزار جریبی - بنده با این تصدیقاتی که آقای آقا سید یعقوب برای صاحب امتیاز قائل شدند هیچوقت عملی نیست همین است که همه فرار میکنند همین علت است دیگر. ملاحظه فرمائید يك ذغال سنگی ذغال سنگ چه اهمیت دارد الآن باید کار کند تا اهمیت بدهد بعلاوه الان دارد بیرون می‌آورد و آن تصدیقات آقا مورد ندارد که می‌فرمایند آتوقت ما بیاییم و صاحب امتیاز را ملزم کنیم که اگر تا شش ماه اینکار را نکردی دو هزار تومان بده بنده مخالف این ترتیبات و تصدیقات هستم و

البته کسی حاضر نمیشود با این ترتیبات همین کار هست که بهیچوجه من الوجوه هیچکس حاضر نمیشود و بعقیده بنده باید خیلی تسهیل کرد در این قبیل کارها بنده در این امتیاز هیچ اعتراضی ندیدم مگر در همان ماده اولش که حالا از جواب آقا استفاده میکنم و عرض میکنم که جمله مانع للتغیر که در ماده اول نوشته شده است مورد اعتراض و ایراد است اگر مقصود از این جمله دولت است که البته اگر دولت بدهد مانعی ندارد ولی اگر اراضی مال مردم باشد مردم مالک باشند که البته مانع خواهد شد و در خانه عرض میکنم این امتیاز و این جور کارها خیلی خوب است و اینهمه تصدیقات و این چیزها که می‌فرمایند فایده ندارد و باید مساعدت کنیم که مردم فرار نکنند.

رئیس - ماده چهارم قرائت میشود:

ماده چهارم - ترسیم نقشه جات و هرگونه عملیات مربوط با کشف و استخراج معادن مزبور باید مطابق دستور و نظریات متخصصین فنی وزارت مربوطه انجام شود و وزارت معزنی البها می‌تواند در هر موقع که نقص بداند بوسیله مفتشین خود مؤسسات صاحب امتیاز را مورد تفتیش قرار داده و اگر نواقص موجود باشد صاحب امتیاز را برفع آن تکلیف نماید

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - بنده خیلی حسن ظن با آقای شریعت زاده دارم ولی چون فرمودند ماده شانزدهم ماده شانزدهم را اگر ملاحظه فرمائید و بخوانید می‌بینید که هیچ ربطی بعراض بنده نداشت حالا نمی‌خواهم حرف بزنم ولی بعد که رفتم بیرون باهمدیگر صحبت می‌کنیم پس من ببخود عرض میکنم آقا من مطالعه میکنم نگاه می‌کنم. اما راجع بفرمایشات آقای هزار جریبی آقا تمام افراد مملکت نسبت بعوظف دولت عملی السویه هستند حالا این آقای اسدی خیر حالا بنده ایشان را نمیگویم خودم را میگویم يك لایحه يك پیشنهادی میدهم بوزارت اقتصاد ملی و از فردا دیگر عقبش نمیروم بنده

همین که این را فرستادم محبوب واقع میشوم آقا باید بنده کارکنیم تا محبوب واقع شوم ان‌اگر کم عندالله تقییم سعی و عمل محبوبیت می‌آورد نه به مجرد لایحه دادن و يك پیشنهادی فرستادن آقای طهرانی هم فوراً فریاد میکنند صحیح است صحیح است بنده عرض میکنم خبر صحیح است که کار کند بنده می‌گویم این امتیاز کار نمی‌آورد شما می‌فرمائید همین که يك ورقه امتیاز را داد دیگر باید باسلام و صلوات اسم او را ببریم و خیلی محبوب واقع می‌شود نه آقا محبوبیت بشرطی است که کار بکند اگر نکرد آقای هزار جریبی چه باید کرد؟ الآن همین الآن شریف بیرید در وزارت اقتصاد ملی در آن کشوی میز و در آن آرشبو باصطلاح ملاحظه فرمائید به‌بینید چقدر آمده‌اند و پیشنهاد داده‌اند و گذاشته اند و رفعاوند. چرا؟ برای اینکه مجازات نداشته اند برای اینکه این امر يك مجازات نداشته است که آنها را ملزم کند بنده با کمال میل و رغبت دعوت می‌کنم دولت را که بقدر امکان از برای آنها تسهیلات قائل بشوند ولی از آن طرف هم باید ملاحظه کرد که این عملی هم بشود. دو صد گفته چون نیم کردار نیست. باید عمل بشود باید عمل بشود باید وجود خارجی پیدا کند بمجرد گرفتن امتیاز و گذاشتن زیر بفل این فایده ندارد این قدر امتیاز گرفتند و نیامدند سابقاً هر جا دست می‌گذارای می‌گویند امتیاز مال فلانکس است دست هم نمی‌شود زد خودش هم دست بهش نمی‌گذارد آخر مجازات هم لازم دارد. چرا نباید عمل بکند چرا می‌آورد؟ اگر بگیرد چرا عمل نمی‌کند چون مجازات نیست بنده می‌گویم باید مجازات قائل شد که اگر صاحب امتیاز شش ماه عقب امتیازش نرفت فلان قدر بدولت بدهد امتیازش ملغی باشد این است نظر بنده آیا این نظر نظر قضیعی است؟ اما در موضوع این ماده - چون نظر من همراهی کردن است با صاحب امتیاز اگر صاحب امتیاز بخواهد متخصص از خودش بیاورد چرا او را ملزم بکنیم که باید متخصص فنی از وزارت خانه باشد. صاحب امتیاز آمده است و خودش مایل است که متخصص فنی از خودش بیاورد در تحت اراده او اطلاع خودش باشد شما این جا می‌گویند ترسیم نقشه جات و

هر گونه عملیات مربوطه باستکشاف و استخراج معادن مزبور باید مطابق دستور و نظریات منحصصین فنی وزارت مربوطه انجام شود بنده عرض میکنم و قتیکه شما امتیاز بدهید باید باین يك قونی بدهید يك روحی بدهید که بتواند باختیار خودش يك متخصص فنی بیارود و در تحت نظر خودش باشد نهایت آن جاهائی که اگر متخلف واقع شد شما آنرا جلویش را بگیرید نه اینکه اکتشاف در تحت نظر منحصصین فنی وزارت مربوطه باشد و مادست صاحب امتیاز را به بندیم بنده نظرم این نیست و حالا هم پیشنهاد می کنم که اگر صاحب امتیاز بخواهد منحصصین فنی از خودش بیارود هیچ مانعی ندارد نه اینکه منحصصین فنی منحصر بدولت باشد و در تحت نظر دولت باشد . . . .

مخبر - ماده هشت را ملاحظه فرمائید . حق دارد **آقا سید یعقوب -** آقای مخبر آلان می فرمایند ماده هشت اگر این حق را در ماده ۸ دارد پس تصدیق فرمائید جزو اول این ماده زائد است و ما باید يك کاری بکنم که این ماده با آن ماده ۸ جمع شود . شما این جانوشته اید که این منحصصین فنی باید با نظر وزارت اقتصاد ملی باشد خیر من می خواهم خودم منحصص بیاروم از خارجه بیاروم . در هر صورت این قسمت باید اصلاح شود و بنده يك پیشنهادی هم دارم تقدیم می کنم برای اصلاحش .

مخبر - این جا دو مطلب است یکی اینکه صاحب امتیاز مطابق ماده هشت اجازه دارد منحصصین فنی طرف احتیاج خود را بخواهد و از خارجه استخدام کند - اما این منحصصین باید منحصصینی باشند که تخصص آنها را وزارت اقتصاد می تشخیص بدهد و تصدیق فرمائید که این منحصصین دولت نقشه جاتی را که آنها ترسیم می کنند باید تصدیق کنند و بنظر وزارت اقتصاد ملی باید برسد در صورتیکه منحصصین دولت و وزارت اقتصاد تصدیق و تصویب کردند آن نقشه ها را و بپرد بخورد که فوراً اجازه میدهند و این ماده منافاتی با ماده هشت ندارد و خیلی هم خوب ماده ایست و هیچ اشکالی ندارد

رئیس - آقای طهرانی مخالفید ؟

طهرانی - بنده عرض دارم

رئیس - این نمیشود اگر مخالفید بفرمائید

طهرانی - عرض کنم که راجع بمنحصصین که آقای آقا سید یعقوب فرمودند بنده عقیده ام این است که ولو صاحب امتیاز را هم اجازه بدهند که منحصص کنند وزارت بکند معذک آن منحصصین باید تبعیت کنند از نظر وزارت اقتصاد ملی اگر غیر از این باشد غلط است و باید تابع وزارت اقتصاد ملی باشد در آن عملی که میخواهد بکند اما در آن قسمتی که آقای آقا سید یعقوب فرمودند که چراندن عرض میکنم صحیح است من خیلی تعجب میکنم همیشه آقایان نمایندگان و وكلا طرفدار این هستند که معادن استخراج شود و مردم تشویق شوند از برای کار کردن و اعمال مفیده برای مملکت انجام دهند ولی در عمل که وارد میشوند خود شما از آن وزارتخانه که بهش اعتراض میکنید بدترید برای اینکه میگوئید وزارت خانه معطل میکنید شما خودتان يك شرایطی پیشنهاد میکنید که اگر آن شرایط را بخواهند منظور کنند هیچکس دیگر اقدام نمی کند من نمیدانم این یعنی چه . این کوسه و ریش بهم است . دولت وقتی که امتیاز میدهد باید نگاه کند بآن امتیاز گیرنده اگر يك آدم شیاد و حقه بازی است نمیدهد اگر يك آدمی است که حقیقه می خواهد کار کند و زحمت بکشد و بهره برد البته باید بهش امتیاز بدهند سهل است کمک های بیشتری هم باو بکنند پول هم بهش بدهند مساعدت بکنند همه گونه رعایتش را بکنند تشویقش بکنند تا اینکه موفق بشود يك معدنی را استخراج کند و بنده بکلی باقید شرایطی مخالفم و ابدأ این عقیده شما هم مفید نیست .

رئیس - آقای شریعت زاده هم موافقتند ؟

شریعت زاده - بنده خیر - نظر مخالفت آمیزی دارم

رئیس - بفرمائید

شریعت زاده - عرض کنم که در قسمت اخیر این

ماده می نویسد : در هر موقع که مقتضی بداند بوسیله

مفتشین خود مؤسسات صاحب امتیاز را مورد تقبش قرار

داده و اگر نواقصی موجود باشد صاحب امتیاز را بر رفع آن مکلف نماید . البته این مفتشین اشخاص مطلقاً خواهند بود و مقصود این است که این مؤسسه مطابق قواعد و ترتیبات فنی اداره بشود حالا با اینکه خود صاحب امتیاز حق استخدام منحصصین را دارد و نظریه آنها هم مدخلیت دارد در جریان امر آمدیم و مفتشین وزارت خانه تشخیص يك نواقصی را دادند که آنها آن را نقص نمی دانند البته اگر بگوئیم که این اختلاف بحکمیت قطع شود که اشکال ندارد ولی این ماده مفادش این است که بعضی اینک وزارت خانه این نقص را تشخیص داد بتواند او را مکلف کند که رفع کند و حال آنکه ممکن است صاحب امتیاز و منحصصین او این را نقص ندانند بنده این مطلب را يك نوع توضیحی بصاحب امتیاز میدانم و از این جهت عقیده ندارم و مخالفم

کلیل وزارت اقتصاد ملی - این جا ما دیگر چاره ندیدیم یا باید بوزارت اقتصاد ملی و بدولت این حق را داد که يك نظارتی بکنند و يك دستوراتی بدهند در خصوص استخراج معادن یا نباید داد اگر نباید داد که این مسئله ایست علیحده ولی گمان میکنم تصدیق میفرمائید که باید داد آنوقت چه باید کرد ؟ باید گفت که نظریات منحصصین وزارت اقتصاد ملی ترجیح دارد ولی این را هم عرض میکنم که این مسئله گمان نمیکند تحقق پیدا کند برای اینکه چون مسئله محل اختلاف مسئله عامی است . منحصص یعنی معدن شناس این مهندس معدن است مال وزارت اقتصاد هم مهندس معدن است مال آقای صاحب امتیاز هم مهندس معدن است اینها هر دو اهل علمند و اهل فن هستند و البته ملاحظه میکنند مباحثه میکنند باهم و در مباحثه هم ظن غالب این است که يك طرف طرف دیگر را اقناع میکند اگر اقناع نکرد آنوقت چاره نیست و باید ناچار منحصصین وزارت خانه رأی بدهند .

رئیس - پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب

تصوره ذیل را پیشنهاد میکنم اضافه شود .

تصوره - منحصصین فنی مذکور در این ماده با رعایت ماده ۸ انجام خواهد یافت .

رئیس - آقای وزیر مالیه فرمایشی دارید ؟

(۴ - تقدیم شش فقره لایحه از طرف آقای وزیر مالیه) **وزیر مالیه (آقای تقی زاده) -** بل . بنده سه فقره لایحه دارم که از طرف وزارت مالیه و مربوط بکار وزارت مالیه است میخواهم تقدیم مجلس شورای ملی بکنم و يك مختصری هم راجع به آنها عرض میکنم : خاطر آقایان مستحضر است که در تحت عنوان عمران لرستان يك قسمتی از لرها را از لرستان کوچانده اند که در جاهای دیگر باید اسکان بشوند و باقی مانده شان در آنجا باید تخته قاپو بشوند و خانه و اینها ساخته شود در بودجه امسال صد هزار تومان منظور شده بود برای اینکار ولی این جماعتی را که امسال بخراسان کوچانیده اند و مهاجرت داده اند بواسطه اینکه البته در سال اول که کشت و زرع نمیتوانند بکنند و محتاج به آذوقه برای زبذکائی هستند و اگر کشت و زرع بنا بشود بکنند بپرد کار امروز آنها نخواهد خورد و آنها هم که در آن جا هستند باید برای شاد خانه ساخته شود و این مبلغ کافی نشده است و چون از عایدات جاری مملکتی بهیچوجه نشد که کسر این محل را بر کرد یعنی يك چیز دیگری پیدا کرد که علاوه بر این مبلغ شود فعلاً هم مخارجی که تقریباً نهد شده است از این صد هزار تومان هم شاید تجاوز کرده است و مبالغ زیادی هم در پیش است که تمهید شده و باید خرج شود و نصفه نمیشود گذاشت لهذا هیئت دولت تصویب کرده اند که صد هزار تومان دیگر (از پول ذخیره که در خود داخله هست و ذخیره مملکتی است یعنی پول قران غیر از آن ذخیره کل مملکتی که پول طلا داریم) باین مبلغ علاوه شود و این قسط برای این است که از هیچ محلی برای اینکه ده هزار تومان هم اگر میخواستیم شاید فعلاً مقدر نبود که از آن محل بزنیم و باین اعتبار

هر گونه عملیات مربوطه باستکشاف و استخراج معادن مزبور باید مطابق دستور و نظریات متخصصین فنی وزارت مربوطه انجام شود بنده عرض میکنم وقتیکه شما امتیاز بدهید باید باین یک قونی بدهید یک روحی بدهید که بتواند با اختیار خودش یک متخصص فنی بیارود و در تحت نظر خودش باشد نهایت آن جاهائی که اگر متخلف واقع شد شما آنرا جلوی او را بگیرید نه اینکه اکتشاف در تحت نظر متخصصین فنی وزارت مربوطه باشد و مادست صاحب امتیاز را به بندیم بنده نظرم این نیست و حالا هم پیشنهاد می کنم که اگر صاحب امتیاز بخواهد متخصصین فنی از خودش بیارود هیچ مانعی ندارد نه اینکه متخصص فنی منحصر بدولت باشد و در تحت نظر دولت باشد ...

مخبر - ماده هشت را ملاحظه فرمائید. حق دارد

آقا سید یعقوب - آقای مخبر آآن می فرمایند ماده هشت اگر این حق را در ماده ۸ دارد پس تصدیق فرمائید جزو اول این ماده زائد است و ما باید یک کاری بکنم که این ماده با آن ماده ۸ جمع شود. شما این جانوشته اید که این متخصصین فنی باید با نظر وزارت اقتصاد ملی باشد خیر من می خواهم خودم متخصص بیاروم از خارجه بیاروم. در هر صورت این قسمت باید اصلاح شود و بنده یک پیشنهادی هم دارم تقدیم می کنم برای اصلاحش.

مخبر - این جا دو مطلب است یکی اینکه صاحب امتیاز مطابق ماده هشت اجازه دارد متخصصین فنی طرف احتیاج خود را بخواهد و از خارجه استخدام کند - اما این متخصصین باید متخصصینی باشند که تخصص آنها را وزارت اقتصاد می تشخیص بدهد و تصدیق فرمائید که این متخصصین دولت نقشه جانی را که آنها ترسیم می کنند باید تصدیق کنند و بنظر وزارت اقتصاد ملی باید برسد در صورتیکه متخصصین دولت و وزارت اقتصاد تصدیق و تصویب کردند آن نقشه ها را و بپرد بخورد که فوراً اجازه میدهند و این ماده منافاتی با ماده هشت ندارد و خیلی هم خوب ماده ایست و هیچ اشکالی ندارد

رئیس - آقای طهرانی مخالفید؟

طهرانی - بنده عرض دارم

رئیس - این نمیشود اگر مخالفید بفرمائید

طهرانی - عرض کنم که راجع بمتخصصین که آقای آقا سید یعقوب فرمودند بنده عقیده ام این است که ولو صاحب امتیاز را هم اجازه بدهند که متخصص کنند بکنند معذک آن متخصصین باید تبعیت کنند از نظر وزارت اقتصاد ملی اگر غیر از این باشد غلط است و باید تابع وزارت اقتصاد ملی باشد در آن عملی که میخواهد بکند اما در آن قسمتی که آقای آقا سید یعقوب فرمودند که چر اینده عرض میکنم صحیح است من خیلی تعجب میکنم همیشه آقایان نمایندگان و وکلای طرفدار این هستند که معادن استخراج شود و مردم تشویق شوند از برای کار کردن و اعمال مفیده برای مملکت انجام دهند ولی در عمل که وارد میشوند خود شما از آن وزارتخانه که بهش اعتراض میکنید بدترید برای اینکه میگوئید وزارت خانه معطل میکنید شما خودتان یک شرایطی پیشنهاد میکنید که اگر آن شرایط را بخواهند منظور کنند هیچکس دیگر اقدام نمی کند من نمیدانم این یعنی چه. این کوسه و ریش همین است. دولت وقتی که امتیاز میدهد باید نگاه کند بآن امتیاز گیرنده اگر یک آدم شیاد و حقه بازی است نمیدهد اگر یک آدمی است که حقیقه می خواهد کار کند و زحمت بکشد و بهره ببرد البته باید بهش امتیاز بدهند سهل است کمک های بیشتری هم باو بکنند پول هم بهش بدهند مساعدت بکنند همه گونه رعایتش را بکنند تشویقش بکنند تا اینکه موفق بشود یک معدنی را استخراج کند و بنده بگلی باقید شرایطی مخالفم و ابداً این عقیده شما هم مفید نیست.

رئیس - آقای شریعت زاده هم موافقتند؟

شریعت زاده - بنده خیر - نظر مخالفت آمیزی دارم

رئیس - بفرمائید

شریعت زاده - عرض کنم که در قسمت اخیر این ماده می نویسد: در هر موقع که مقتضی بداند بوسیله مفتشین خود مؤسسات صاحب امتیاز را مورد نفیث قرار

داده و اگر نواقصی موجود باشد صاحب امتیاز را برفع آن مکلف نماید. البته این مفتشین اشخاص مطلقاً خواهند بود و مقصود این است که این مؤسسه مطابق قواعد و ترتیبات فنی اداره بشود حالا با اینکه خود صاحب امتیاز حق استخدام متخصصین را دارد و نظریه آنها هم مدخلیت دارد در جریان امر آمدیم و مفتشین وزارت خانه تشخیص یک نواقصی را دادند که آنها آن را نقص نمی دانند البته اگر بگوئیم که این اختلاف بحکمیت قطع شود که اشکال ندارد ولی این ماده مفادش این است که بعضی اینکه وزارت خانه این نقص را تشخیص داد بتواند او را مکلف کند که رفع کند و حال آنکه ممکن است صاحب امتیاز و متخصصین او این را نقص ندانند بنده این مطلب را یک نوع تزیینی بصاحب امتیاز میدانم و از این جهت عقیده ندارم و مخالفم

کفیل وزارت اقتصاد ملی - این جا ما دیگر چاره ندیدیم یا باید بوزارت اقتصاد ملی و بدولت این حق را داد که یک نظارتی بکنند و یک دستوراتی بدهند در خصوص استخراج معادن یا نباید داد اگر نباید داد که این مسئله ایست علیحده ولی گمان میکنم تصدیق میفرمائید که باید داد آنوقت چه باید کرد؟ باید گفت که نظریات متخصصین وزارت اقتصاد ملی ترجیح دارد ولی این را هم عرض میکنم که این مسئله گمان میکنم تحقق پیدا کند برای اینکه چون مسئله محل اختلاف مسئله عامی است. متخصص یعنی معدن شناس این مهندس معدن است مال وزارت اقتصاد هم مهندس معدن است مال آقای صاحب امتیاز هم مهندس معدن است اینها هر دو اهل علمند و اهل فن هستند و البته ملاحظه میکنند مباحثه میکنند باهم و در مباحثه هم ظن غالب این است که یک طرف طرف دیگر را اقناع میکند اگر اقناع نکرد آنوقت چاره نیست و باید ناچار متخصصین وزارت خانه رأی بدهند.

رئیس - پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب

تصوره ذیل را پیشنهاد میکنم اضافه شود.
تصوره - متخصصین فنی مذکور در این ماده با رعایت ماده ۸ انجام خواهد یافت.

رئیس - آقای وزیر مالیه فرمایشی دارید؟

(۴ - تقدیم شش فقره لایحه از طرف آقای وزیر مالیه)
وزیر مالیه (آقای تقی زاده) - بلی. بنده سه فقره لایحه دارم که از طرف وزارت مالیه و مربوط بکار وزارت مالیه است میخواهم تقدیم مجلس شورای ملی بکنم و یک مختصری هم راجع به آنها عرض میکنم: خاطر آقایان مستحضر است که در تحت عنوان عمران لرستان یک قسمتی از لرها را از لرستان کوچانده اند که در جاهای دیگر باید اسکان بشوند و باقی مانده شان در آنجا باید تخته قاپو بشوند و اینها ساخته شود در بودجه امسال صد هزار تومان منظور شده بود برای اینکار ولی این جماعتی را که امسال بخراسان کوچانیده اند و مهاجرت داده اند بواسطه اینکه البته در سال اول که کشت و زرع نمیتوانند بکنند و محتاج به آذوقه برای زندگی هستند و اگر کشت و زرع بنا بشود بکنند بپرد کار امروز آنها نخواهد خورد و آنها هم که در آن جا هستند باید برای شای خانه ساخته شود و این مبلغ کافی نشده است و چون از عایدات جاری مملکتی بهیچوجه نشد که کس این محل را بر کرد یعنی یک چیز دیگری پیدا کرد که علاوه بر این مبلغ شود فعلاً هم مخارجی که تقریباً تعهد شده است از این صد هزار تومان هم شاید تجاوز کرده است و مبالغ زیادی هم در پیش است که تعهد شده و باید خرج شود و نصفه نمیشود گذاشت لهذا هیئت دولت تصویب کرده اند که صد هزار تومان دیگر (از پول ذخیره که در خود داخله هست و ذخیره مملکتی است یعنی پول قران غیر از آن ذخیره کل مملکتی که پول طلا داریم) باین مبلغ علاوه شود و این قسط برای این است که از هیچ محلی برای اینکه ده هزار تومان هم اگر میخواستیم شاید فعلاً مقدور نبود که از آن محل بزینم و باین اعتبار

اضافه کنیم لهذا این لایحه برای آن تقدیم میشود و چون نمیخواهم که برای تمام اوراق فوریت قائل شوم نمی خواهم کرد که آقایان هر چه ممکن است این لایحه را زودتر تصویب بفرمایند. یکی دیگر راجع به برنج پاك نکرده است چون در قانونی که در سابق گذشته است برنج پاك نکرده مطلقاً آزاد نیست و حالا در نتیجه تجارب اقتصادی که شده است هیئت دولت تصمیم گرفته اند برنج پاك کرده و پاك نکرده هر دو را آزاد بگذارند و این را تصویب فرموده اند. يك قيد و شرطی بر میخورد بآن قانون قدیم که آن تا از طرف مجلس شورای ملی منسوخ نشود نمی شود آن را آزاد کرد مطلقاً. لایحه سوم راجع بتقاضای يك وظیفه ایست در حق اولاد يك مأمور دولت که در بلوچستان برای خدمت رفته است و بلاهای زیادی بسرش آمده است و بالاخره در وسط صحرا از تشنگی هلاک شده است و این مأمور کوچکی است که در راه خدمت فوت شده است و هیچ چاره بدست غیر از اینکه دولت با اولاد صغیر او کمک بکند (صحیح است) سه فقره لایحه دیگر دارم که راجع است بکار وزارت طرق و شوارع: خاطر آقایان مستحضر است که در پارسال سی نفر شاگرد بفرنگستان فرستاده شد برای اینکه فنون عملی راه آهن را یاد بگیرند هر سال سه سال است که بیست نفر هم برای فنون عملی و علمی راه آهن فرستاده میشوند بموجب قانونی که در سه سال قبل گذشته است و آنها البته مهندس کامل راه آهن میشوند ولی در هر سال تصویب فرمودند که سی نفر برای اینکه کارهای عملی و خورده کارهای راه آهن را مانند رئیس استاسیون یا راننده لوکوموتیف و غیره باشند فرستاده شوند و این قسمت تحصیلشان را کرده اند و برگشته اند و عده هم از آنها که رفته اند این روزها باید حرکت کنند و برگردند این جا و دولت مصمم است که چندی این کار را مداومت بدهد یعنی چون سی نفر باز برای يك راه آهن بسیار ممتدی البته کافی نخواهد شد و ما آن وقت ناچار می شویم که برای کارهای کوچک هم

بیانیم و از خارجه مستخدم پیاوریم و خارجی استخدام کنیم از حالا باید مشغول اینکار شد و شاگرد فرستاد که کارهای عملی راه آهن را یاد بگیرند در آنجا لهذا مقصود این است که يك سی نفر دیگری هم فرستاده شود. يك لایحه دیگر هم باز راجع بر راه آهن است سابقاً يك لایحه تقدیم کردم برای استخدام مهندس بلژیکی بمدت ششماه و عرض کردم همانوقت که بنیاست دو سه نفر دیگر اینچور مهندسن استخدام شود که اگر دولت بکمپانیهای خارجه واگذار کند در نظارت مراقبت کنند و اگر خودش مباشرت ساختمان کند خود آنها عامل ساختمان بشوند مذاکراتی با دول خارجه در جریان بود با دولت بلژیک خواستیم مهندس بما بدهند و دادند و قبول کردند لایحه اش هم آمد بمجلس و قبول شد و خود مهندس هم احضار شده است و دوتای دیگر یکی از ایتالیا و یکی از ژاپن بود شرایط مهندس ژاپونی هم تمام شده است و موافقت حاصل شده است و لایحه اش تقدیم می شود. آنهم بمدت ششماه است تقریباً مثل مهندس بلژیکی یکی دیگر لایحه ایست راجع بکسری محصلین ما بیست و دو نفر امسال باید برای فنون علمی و عملی راه آهن بخارجه می فرستادیم در نتیجه مسابقه که بعمل آمد فقط نه نفر در مسابقه قبول شدند چون محصلینی که وزارت معارف می فرستد آنها هم کسر بود يك مسابقه جدیدی برپا کردند و در آن مسابقه هم تقریباً نه نفر دیگر حاصل شد و چهار نفر حالا کسری داریم و چون دیگر يك مسابقه ثالثی نمی شود کرد و اگر پیدا شده بودند ما تصور کرده بودیم این چهار نفر را اجازه بگیریم از آنها هم که يك قسمت تحصیلشان را در خارجه کرده اند و بی بضاعت هستند از آنها انتخاب شود (بعضی از نمایندگان بسیار خوب است) این شش فقره لایحه است که تقدیم مجلس شورای ملی میکنم.

[۵ - بقیه شور لایحه امتیاز ذغال سنگ

مشهد از ماده ۵]

رئیس - ماده پنجم قرائت میشود:

ماده پنجم - معادن ذغال سنگ واقعه در حوزه این امتیاز که قبل از اعطای امتیاز باجاره و آکذار شده است

پس از انقضای مدت اجاره مشمول این امتیاز خواهد بود
رئیس - آقای فیروز آبادی

فیروز آبادی - بنده يك ایرادی در ماده اول عرض کردم جوابی هم آقای وزیر مرحمت فرمودند که بنده ملتفت آن جواب نشدم و قانع نشدم حالاً در اینجا می گوید این معادن ذغال سنگ تا زمان اجاره اش منقضی نشده بدست خود آن موجرها خواهد بود معنی این است که بعد از انقضای اجاره بدست صاحب امتیاز خواهد افتاد خوب حالا آمد و يك ماه دو ماه سه ماه طول کشید و موعد این اجاره ها منقضی شد تا سه سال هم عرض کردم که ایشان مسئول نیستند که تمام ذغال سنگ مشهد را برسانند چیزی که آقای وزیر فرمودند که فعلاً مصرفی در مشهد از ذغال سنگ نیست و حال اینکه چرا آهنگر بهایشان زرگری هایشان بخاری حالا هم مصرف زیادی دارد شاید حالا هم سالی ده هزار خروار پنجهزار خروار مصرف دارد اگر بتوان برساند چه باید کرد؟ باید قسمی صاحب امتیاز را ملزم کرد که اجاره هر کس که سر آمد در آن محل اجاره کما فی السابق مشغول استخراج باشد که ذغال سنگ در محل تمام نشود خوب مصرف ندارد ما می بینیم که مصرف دارد

مخبر - بنده عرض کردم که الان صاحب امتیاز آنجا مشغول است و الان هم دارد ذغال تهیه میکند و مصرف شهر را هم کفایت میکند برای توسعه و تکمیل این معادن این امتیاز و قانون را لازم دانسته است و نگرانی آقا هیچ مورد ندارد و البته خود او از نقطه نظر صرفه و عمل خودش سعی خواهد کرد هر چه زودتر این امتیاز را عملی بکند و بالاخره هر چه هم تا حالا مصرف داشته است داده شده و البته بعدها هم دایر خواهد کرد

آقای سید یعقوب - عرض دارم

رئیس - ماده ششم قرائت میشود:

آقای سید یعقوب - عرض دارم اجازه هم خواسته بودم

رئیس - بفرمائید

آقای سید یعقوب - اینجا نوشته است معادن ذغال سنگ واقعه در حوزه این امتیاز که قبل از اعطای امتیاز باجاره و آکذار شده است پس از انقضای مدت اجاره مشمول این امتیاز خواهد بود خوب اگر سه سال گذشته باشد آنوقت این مشمول میشود نسبت به پانزده سال چه خواهند کرد مثلاً معدنی است سه سال در اجاره یکنفر و حالا بعد از سه سال منقضی میشود ما میخواهیم در اینجا معلوم شود مدت امتیاز پانزده سال است در واقع سه سال از این پانزده سال گذشته است بدست این آمده است آیا جبران میشود این سه سال بعد از سه سال جبران خواهد کرد و الا اگر يك ماه هم از پانزده سال باقی باشد بعد از آنکه پانزده سال موعد منقضی شد این هم انقضا پیدا میکند غرضم برای توضیح است عرض کردم که شما با آقای وزیر توضیح بدهید که در مقام عمل محل اشتباه واقع نشود

کفیل وزارت اقتصاد ملی - همینطور است آقا غیر از این هم نمیشود برای اینکه ممکن است يك معدنی باشد تا شش سال دیگر در اجاره صاحبش باشد شش سال دیگر میگذرد نه سال از امتیاز باقی میباشد در ظرف این سه سال دیگر این معدن هم جزو امتیاز میشود مدت امتیاز در سال پانزدهم در آخر سال پانزدهم تمام میشود دیگر.

رئیس - ماده ششم قرائت میشود:

ماده ۶ - فروش یا رهن یا هرگونه معامله که این امتیاز یا مؤسسات مربوطه آن را کلاً یا جزاً باتباع یا مؤسسات یا شرکت های خارجی منتقل تواند نمود ممنوع و موجب الفاء امتیاز و ضبط کلیه متعلقات آن خواهد بود. انتقال باتباع داخله نیز باید با اطلاع وزارت اقتصاد ملی صورت گیرد.

رئیس - ماده هفتم قرائت میشود:

ماده هفتم - تشکیل شرکت برای اجرای این امتیاز مجاز است مشروط بر اینکه مطابق قوانین ایران تشکیل یافته و مرکز آن در ایران باشد و صاحب امتیاز میتواند تا چهل و پنج درصد سهام آنرا باتباع خارجه بفروشد روی بقیه سهام باید قید شود که مخصوص اتباع ایران

است و در صورت انتقال با تابع خارجه از درجه اعتبار ساقط خواهد بود

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - عرضی ندارم

رئیس - ماده هفتم قرائت میشود:

ماده هشتم - صاحب امتیاز مجاز است که متخصصین فنی طرف احتیاج خود را از اتباع خارجه استخدام نماید.

رئیس - ماده نهم قرائت میشود:

ماده نهم - مؤسسات مربوطه باین امتیاز در پنجسال اول مدت امتیاز از تأدیه هرگونه مالیات و عوارض معاف خواهند بود پس از آن باید فقط صدی پنج عایدات خالص پس از وضع مخارجی که از نظر اداری و بهره برداری ضرورت دارد همه ساله بدولت پرداخت شود.

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - اینجا قید کرده است صدی پنج عایدات خالص پس از وضع مخارج، گمان میکنم عایدات کل باید نوشته شود و الا از عایدات خالص مخارج اداری و بهره برداری را موضوع کنند در این صورت چیزی نخواهد شد باید مقصود عایدات کل باشد که پس از وضع مخارج اداری و بهره برداری میشود عایدات خالص از آن عایدات خالص چیزی هم بدولت بدهد والا این طوری که معین کرده اند چیزی بدولت داده نخواهد شد

مخبر - این نظر صحیح است. پیشنهاد کنید اصلاح شود.

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - اینجا چون يك قانونی گذرانده ایم که در آن حق داده ایم به بلديه ها وضع عوارض کند حالا آقای مخبر نمیدانم در این باب چه نظری اتخاذ کرده اند ما يك قانونی گذرانده ایم که به بلديه ها حق داده ایم يك عوارضی برای آبادی شهرها وضع کنند. اینجا نوشته ایم آن عوارضی که باین تعلق میگردد

صدی پنج است. حالا ایرادی که آقای فهیمی کرده اند باید اصلاح کرد گمان میکنم نسبت بعوارض بلديه هم که اگر بلديه مشهد بخواند بر او يك عوارضی وضع کند اینجا او را منع میکند یا نمیکند زیرا اینجا حق دولت را ماصدی پنج قرار دادیم و این هم خیلی خوب است. چون ما هر چه بخواهیم تشویق میکنیم این عقیده اساسی بنده است که ملت در جیبش پول باشد خزانه دولت هم دولت هم برپول است. اما نسبت باو چه جور است؟ اگر میگویند مطابق قانون علیحده است و منافاتی با این ندارد بنده عرضی ندارم والا اگر این اختیار برای او باقی است باید اصلاح شود.

کفیل وزارت اقتصاد ملی - عوارض بلديه را اگر در نظر دارند تصور نمیکنم شامل حال این امتیاز بشود بلديه در شهر عوارض میگیرد بلديه در شهر عوارضی که از همه اجناس و از همه مردم میگیرد از این هم خواهد گرفت ولی عوارضی که اینجا گفته میشود صاحب امتیاز از آن معاف است مالیاتها و عوارضی است که بعد ها بر این چیزها قرار میگیرد.

رئیس - ماده دهم قرائت میشود:

ماده دهم - صاحب امتیاز باید شرائط لازمه حفظ الصحه عملیات را از هر حیث کاملاً ملحوظ دارد جبران خسارات ناشیه از سوانحی که در نتیجه غفلت صاحب امتیاز از رعایت مقررات این ماده متوجه عملیات شود در عهده صاحب امتیاز میباشد و نسبت بسایر خسارات و خساراتی که در حین اجرای وظیفه متوجه عملیات شود صاحب امتیاز معطیع مقررات مملکتی خواهد بود.

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - اینجا بنده نمیخواهم بحث مفصلی بکنم و بعد صحبت کنم از سرمایه دار و کارگرو این چیزهاییکه حقیقه من نمی دانم کارگر در مملکت پیدا شود ولو این که فحش هم به بنده دادند که مملکت همه کارگر است. اغلب همه کار فرما هستند اینجا که نوشته است در ماده که صاحب امتیاز باید اسباب حفظ الصحه نسبت باداره و موسسه خودش ایجاد کند

مسلم این يك امر اساسی است و مخصوصاً حالا که آمدم نسبت به حفظ الصحه بقدری اهمیت دادیم که رئیس او را در مجلس مسئول قرار دادیم و قانون حق باو داد که باید در مجلس. این از نقطه نظر این است که کاملاً اولیای مملکت حفظ الصحه مملکت را در نظر بگیرند بنده این را موافقم اما از حالا این بچاره صاحب امتیاز را جانش را می اندازید زیر چماق کارگر نوشته است: «صاحب امتیاز باید شرایط حفظ الصحه کارگر را از هر حیث محفوظ دارد جبران خسارت ناشیه از سوانحی که در نتیجه غفلت صاحب امتیاز از رعایت مقررات این ماده متوجه عملیات شود در عهده صاحب امتیاز می باشد.» خوب. آمد گفت من ذکام کردم و سرما خورده ام یا انگور خوردم و تب کردم جبران خسارت مرا بکن آن عبارت بعد هم کفایت میکند این عبارت را وسط آوردن لزومی ندارد. اینجا باید تصدیق بفرمائید يك عبارتهائی صریح و ساده و بقاعده می نویسیم ما خیلی علاقه مند هستیم بقضای خودمان ما از روی حقیقت علاقه داریم دیانت اسلامی و اخلاق ایرانی ما را بهم نوع پرستی دعوت کرده است ما در قوانینمان نمیخواهیم کسی را گول بزیم رعایای ما بر مالکینمان تقدم دارند همینجور است وضع مملکت ما وضع دیانت ما، وضع بزرگان ایران همیشه همین جور بوده است مملکتی نیست که بکارگش بگریزد چطور و فلان شد نه نه پس این عبارتی که شما اینجا نوشته اید من مخالفم با این کلمه همین اندازه که باید ملزم باشد حفظ الصحه درست کند اگر بعد هم نسبت بسایر خساراتی که در حین اجرای وظیفه متوجه عملیات شود صاحب امتیاز این اندازه اش صحیح است اما آن عبارتی که در آنجا گذاشته اند اسباب زحمت است.

کفیل وزارت اقتصاد ملی - اولاً توجه بفرمائید در اینجا نوشته شده است که جبران خسارات ناشیه از سوانحی که در نتیجه تخلف صاحب امتیاز از رعایت مقررات این ماده متوجه عملیات می شود نه این است که بفرمائید شما انگور زیاد خورده ناخوش شده جهشش چه چیز است که این را ما اینجا ذکر کرده ایم برای خاطر این است که استخراج ذغال سنگ یکی

از کارهای خطرناک است از ذغال سنگ يك ابخره گازهای متصاعد می شود که سم است باین ملاحظه استخراجش مشکل است و يك معلومات علمی لازم دارد و هر کس نمی تواند برود این کار را بکند مثل اینکه فرض بفرمائید نمک را همه کس شاید بتواند برود استخراج بکند ولی ذغال سنگ را نمی شود بر عهده صاحب امتیاز است که ترتیب استخراج معدن ذغال سنگ را که میدهد طوری بدهد که عملیات آنجا تلف نشوند خسارات جانی خیلی قریب الوقوع و محتمل الوقوع دارد اگر نکند آن کارهایی که باید نکند از قبیل مرتب کردن ترتیبات و مصون داشتن عملیات این در واقع يك مسؤلیت جانی است که او قبول کرده و ما هم نمی توانیم این جا لایابالی باشیم نسبت باین مسئله که مبدا از برای يك صرفه جوئی، يك مساجحه، يك غفلتی طوری شود که جان عملیات در معرض تلف واقع شود و البته این را هم تصدیق می فرمائید هر عملی که رفت و آمد گفت ذکام کرده ام صاحب امتیاز مجبور نیست باو پول بدهد خیر می گوید این طور نیست انکار میکند دعوا می نماید، عدلیه هست. دولت هست همه چیز هست.

رئیس - ماده یازدهم قرائت میشود.

ماده یازدهم - اراضی دولتی واقعه در حوزه امتیاز در صورتیکه در آنها معدن ذغال سنگ موجود باشد با حریم آنها در ظرف مدت امتیاز مجاناً بصاحب امتیاز واگذار می شود.

رئیس - ماده دوازدهم قرائت میشود.

ماده دوازدهم - در هر موقع که بواسطه پیش آمدن مواد قوه قاهره (فرس ماژر) اجرای مقررات این امتیاز ممکن نشود و یا وفقه در جریان آن حاصل آید در مدت بقای قوه قاهره مسؤلیتی متوجه صاحت امتیاز نخواهد بود مشروط بر اینکه بمجرد پیش آمد موردی که صاحب امتیاز آنرا قوه قاهره مؤثر در امتیاز خود تصور می نماید مراتب را کتباً با ذکر ادله و براهین بوزارت اقتصاد ملی اطلاع داده و به تصدیق این وزارت خانه برساند و در عین حال اقدامات فوری و مؤثر برای تنظیم جریان امور

معادن و رفع تأثیرات قوه مزبور نماید وزارت اقتصاد نیز باید نظر قطعی خود را منتهی در ظرف چهار ماه کتباً بصاحب امتیاز اخطار نماید و الا سکوت بمنزله قبول تلقی خواهد شد.

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - بنده تصور میکنم باید يك جمله هم باین ماده اضافه شود که هر مدتی را که بواسطه آن قوه قاهره صاحب امتیاز نتواند از معدن استفاده کند باید بر مدت امتیاز افزوده که این حق برای او ثابت بماند بسا هست که مدتی هم طول خواهد کشید چون بانزده سال باو حق داده شده است حق دارد پس از انقضاء مدت باندازه که محروم بوده است استفاده کند

مخبر - صحیح است پیشنهاد کنید

رئیس - ماده سیزدهم قرائت میشود.

ماده سیزدهم - صاحب امتیاز باید برای محاسبات خود دارای دفاتر قانونی منظمی باشد که تعیین جمع و خرج سالیانه و میزان عایدات دولت بوسیله آنها بسهولت میسر شود

رئیس - ماده چهاردهم قرائت میشود:

ماده چهاردهم - صاحب امتیاز مکلف است عملیات استخراجیه را مطابق اصول علمی و برطبق دستوروزارت اقتصاد ملی بطوریکه خرابی در معدن حاصل نشود انجام دهد.

رئیس - ماده پانزدهم قرائت میشود:

ماده پانزدهم - صاحب امتیاز باید با در نظر گرفتن مخارج ضروری اداری و بهره برداری و حقوق دولت و وجوه لازمه برای استهلاک سرمایه و کسر و نقصان که برای آلات و ادوات باید منظور داشت اضافه صدی بیست برای منفعت خود ذغال سنگ را بقیمتی که مخارج آنرا تأمین نماید بفروش برساند

رئیس - آقای ارباب کیخسرو

ارباب کیخسرو - اینجا يك کلمه باید استعمال شده است که مجبور میکند صاحب امتیاز را که اگر يك

انجمن بلدیه مشهد تعیین خواهد شد.

پیشنهاد آقای فیروز آبادی

در ماده ۱۵ بنده پیشنهاد می کنم که در عوض صدی بیست نوشته شود صدی ده

پیشنهاد آقای آفاسید بعقوب

پیشنهاد میکنم در ماده پانزدهم تعیین قیمت با بلدیه خواهد بود.

پیشنهاد آقای احتشام زاده

پیشنهاد میکنم در ماده پانزدهم صدی بیست مبدل شود به صدی ده

پیشنهاد دیگر آقای احتشام زاده

پیشنهاد میکنم ماده ذیل بجای ماده پانزدهم نوشته شود ماده ۱۵ - در ابتدای هر سال نرخ ذغال سنگ با رعایت

مخارج استخراج و منافع عادلانه صاحب امتیاز با موافقت انجمن بلدیه مشهد تعیین خواهد شد

رئیس - ماده شانزدهم قرائت میشود

ماده شانزدهم - غیر از مواردی که بموجب ماده ششم مبادرت بآن بدون قبول هیچگونه عذری موجب الفاء

امتیاز است در صورت تخلف صاحب امتیاز از مدلول هر يك از تعهدات مذکوره در این امتیاز وزارت اقتصاد

ملی مراتب را بمشار الیه اخطار و مهلت کافی برای رفع تخلف موضوع اخطار تعیین خواهد نمود پس از آن در

صورت ادامه خلاف وزارت معزی الیه می تواند الفای امتیاز را اعلان نماید مگر اینکه از طرف صاحب امتیاز

تخلف از مدلول مقررات امتیاز تردید شود در این صورت مطابق ماده ۱۷ عمل شده بر طبق تصمیم حکمیت رفتار خواهد شد.

رئیس - ماده هفدهم قرائت میشود.

ماده هفدهم - اختلافات ناشیه از این امتیاز بین صاحب امتیاز و دولت بطریق حکمیت قطع و فصل میشود

باین طریق که يك نفر حکم از طرف دولت و يك نفر از طرف صاحب امتیاز و يك نفر توسط دو نفر اولی

انتخاب میشود رأی حکمین و در صورت عدم موافقت آنها رأی حکم ثالث قاطع خواهد بود و چنانچه

بین حکم دولت و حکم صاحب امتیاز در انتخاب حکم ثالث موافقت حاصل نشود حکم ثالث توسط دیوان

عالی تمیز انتخاب خواهد شد

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - این ماده هفدهم یادگار امتیازات سابق قبل از مشروطه است که هر وقت بخارجی يك امتیازی

داده میشد قید حکمیت میشد چون تشکیلات عدلیه نبود و اینها در موقعیکه عدلیه وجود دارد این موارد

بایستی بآنجا رجوع شود مطابق قوانین عدلیه و بوسیله وزارت عدلیه معین شود. حکمیت در خارج بدون

مراجعه بعدلیه با وضعیات فعلی دیگر مناسب ندارد بنده عقیده ام این است که کلیه خوب است این عقیده

را فراموش نکنیم اختلافاتی اگر در امتیازات مابین افراد و ادارات دولتی پیدا میشود که در حقیقت بصورت

اعمال تصدی دولت است اینها باید بمحاکم عدلیه رجوع کنند و اگر حکمیت هم باید بشود مطابق قانون حکمیت

را هم عدلیه معین کند

رئیس - آقای شریعت زاده

شریعت زاده - البته نماینده محترم در نظر دارند که مجلس قانونی وضع کرده است که بموجب آن تجویز

کرد که قبل از حدوث دعوی طرفین در قرار داد تعهد کنند که اختلافاتی که بینشان واقع میشود بحکمیت

رفع کنند طریق انتخاب و تعیین حکم یا اصول مربوطه برسدگی هم يك امری است که تراضی اگر بعمل بیاید

بر خلاف هیچ قانونی نیست بنا بر این اگر دولت و صاحب امتیاز در نتیجه تسالم اینطور راضی شوند مانعی

ندارد و بعلاوه قوانین موضوعه هم منع نمیکند این مسئله را البته اگر یکی از طرفین بخواهند در اجرای

تعهد تخلف نمایند طرف دیگر میتواند در محکمه اقامه دعوی نماید و هیچ مانع قانونی برای اینکار نیست.

رئیس - آقای آقا سید بعقوب موافقت؟

آقای سید یعقوب .. بلی موافق خیلی سخت .

رئیس .. ماده هیجدهم قرائت میشود :

ماده هیجدهم - چنانچه در ظرف مدت سه ماه از تاریخ دعوت کتبی وزارت اقتصاد ملی صاحب امتیاز برای امضاء و مبادله امتیاز نامه حاضر نشود این قانون ملغی و از درجه اعتبار ساقط خواهد شد .

رئیس .. آقای ارباب

ارباب کیخسرو .. این يك طرح تازه و ماده نازده است که در این امتیاز نامه دیده میشود و بنده همچو استنباط میکنم که صاحب امتیاز میل باین امتیاز ندارد یا اینکه خود وزارت اقتصاد میل کرده است امتیاز را بدهد که این شرط را میکند و الا چطور میشود که صاحب امتیازی خودش با وزارت توافق نظر حاصل کرده باشد و آنوقت همچو شرطی بشود . بنده خواستم اینجان توضیح بدهم که آ یا سابقه داشته است واقماً حاضر بوده است یا يك کاری است که خود وزارت میکنند و مجلس رأی میدهد ولی اطمینان هنوز از طرف پیشنهاد کننده ندارد

کفیل وزارت اقتصاد ملی .. بلی راست است سابقه صحبت داشته است و گمان هم میرود که واقع بشود ولیکن احتیاطاً این ماده گذاشته شده است هم از طرف دولت و هم از طرف صاحب امتیاز تقاضا میشود برای چه ؟ برای اینکه شاید در انتهای مدتی که قانون از مجلس شورای ملی میگردد برای صاحب امتیاز يك تردیدی حاصل بشود یا اینکه در مجلس شورای ملی يك تصرفاتی در این قانون و امتیاز نامه بشود که صاحب امتیاز او را اصلاح نداند و مستنکف شود میخواهیم تکلیف معلوم باشد چون بمجرد گذشتن قانون از مجلس که امتیاز نمیشود امتیاز وقتی میشود که کنترات بسته شود حالا اگر این کنترات را در ظرف سه ماه نیابند احتیاطی است که بعمل آورده ایم اگر نباید در ظرف سه ماه آنوقت ما ملزم نیستیم آن امتیاز را باو بدهیم

رئیس .. آقای شریعت زاده

شریعت زاده .. بنظر بنده بین این ماده و ماده اول يك تعارضی است برای اینکه در ماده اول تعیین میکند ابتدای مدت امتیاز را از تاریخ تصویب این قانون و معنایش این است که این قانون که تصویب شد این امتیاز منعقد است در صورتیکه از توضیح فملي آقای وزیر اقتصاد همچنين از این ماده مستفاد میشود که خیر این قانون يك اجازه است و بعد در مدت سه ماه بایستی بر طبق این قانون امتیاز نامه مبادله شود اگر این طور است آن ماده اول باید اصلاح شود و اگر ماده اول صحیح است این ماده ماده زائدی است .

رئیس - رأی میکبریم برود در شور دوم موافقین با ورود در شور ثانی قیام فرمایند (اکثر بر خاستند) تصویب شد .

۶ - تقدیم يك فقره لایحه از طرف آقای وزیر پست و تلگراف]

وزیر پست و تلگراف .. يك مختصر لایحه است راجع بفروش بقیه اراضی اداره حمل و نقل سابق میخواهیم خریدن شود برای ساختن پست و تلگراف جدید .

۷ - تقدیم دو فقره لایحه از طرف آقای وزیر امور خارجه]

وزیر امور خارجه و کفیل وزارت اقتصاد ملی .. دو لایحه کوچک تقدیم میکنم یکی راجع بمعافیت از کمرک نسبت بيك مقدار آلات و ادوات و ادویه شیمیائی که بجهت دفع ملخ وارد شده است و یکی هم راجع بيك قرارداد بین المللی است در خصوص جلوگیری از انتشار نشریات مخالف اخلاق که سابقاً نمایندگان دولت در موقع انعقاد امضا کرده اند و حالا باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد .

۸ .. موقع ودستور جلسه بعد .. ختم جلسه]

رئیس .. تراکم کارها بنا امر میکند که اوقات سریعتری را برای مجلس قرار بدهیم بنا بر این اگر موافقت میفرمایند جلسه آتی سه شبه پس فردا سه ساعت قبل از ظهر . دستور لایحه امتیاز تلفن و سایر لوایح موجوده (مجلس نیم ساعت بعد از ظهر ختم شد)
رئیس مجلس شورای ملی - دادگر